

Sygn. akt II CSK 561/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)
SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)
SSA Bogumiła Ustjanicz

Protokolant Anna Wasiak

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa
przeciwko Polskiej Żegludze Morskiej Przedsiębiorstwu Państwowemu
w Szczecinie oraz Polskiemu Koncernowi Naftowemu "ORLEN" -
Spółce Akcyjnej w Płocku
o stwierdzenie nieważności umowy,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 25 lutego 2009 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 12 marca 2008 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz:**
 - a) pozwanego Przedsiębiorstwa kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych**

- b) pozwanej Spółki kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych
tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa w Warszawie wniósł o stwierdzenie nieważności umowy sprzedaży trzech udziałów w Naftoport spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Gdańsku zawartej pomiędzy pozwanymi - Przedsiębiorstwem Państwowym Polska Żegluga Morska w Szczecinie i Mazowieckimi Zakładami Rafineryjnymi i Petrochemicznymi Spółką Akcyjną z siedzibą w Płocku. Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 31 marca 2006 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił powództwo. Sąd ten ustalił, że w dniu 14 maja 1998 r. rada pracownicza pozwanego Przedsiębiorstwa Państwowego Polskiej Żeglugi Morskiej w Szczecinie podjęła uchwałę wyrażającą zgodę na zbycie 6 udziałów w Naftoport Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Gdańsku po cenie gwarantującej opłacalność transakcji. Dyrektor pionu nadzoru właścicielskiego uzasadnił, że poziom rentowności udziałów był zadowalający oraz istnieje szansa na osiągnięcie możliwie najwyższej ceny. Pismo zawierające protokół posiedzenia rady pracowniczej i uzasadnienie potrzeby zbycia udziałów zostało doręczone organowi założycielskiemu - Ministrowi Skarbu Państwa listem poleconym nadanym dnia 21 maja 1998 r. W dniu 19 sierpnia 1998 r. pozwane Przedsiębiorstwo państwowe Polska Żegluga Morska w Szczecinie zawarło z Mazowieckimi Zakładami Rafineryjnymi i Petrochemicznymi S.A. w Płocku (poprzednikiem prawnym pozwanego Polskiego Koncernu Naftowego Orlen S.A. w Płocku) umowę sprzedaży trzech udziałów Naftoport spółki z o.o. w Gdańsku za kwotę 5.000.000 złotych.

Sąd Okręgowy przyjął, że określony w art. 46a ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jedn. tekst: Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.; dalej: u.p.p.) obowiązek zgłoszenia przez przedsiębiorstwo państwowe organowi założycielskiemu zamiaru sprzedaży akcji lub udziałów może zostać spełniony przez każde zachowanie obowiązanego, które w sposób dostateczny ujawnia jego wolę. W rozważanym wypadku zawiadomienie nastąpiło przez przesłanie organowi założycielskiemu protokołu posiedzenia rady pracowniczej oraz pisma zawierającego uzasadnienie dokonania takiej czynności. Sąd Okręgowy stwierdził, że w niniejszej sprawie miesięczny termin, w którym Minister Skarbu Państwa mógł złożyć na podstawie art. 46a ust. 1 u.p.p. oświadczenie, iż nie wyraża zgody na zgłoszony zamiar sprzedaży akcji, upłynął

dnia 26 czerwca 1998 r. Ponadto uznał, że powód nie wykazał istnienia interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Powód wniósł apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 28 grudnia 2006 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego, ustalając nieważność rzeczowej umowy. Sąd Apelacyjny uznał, że nie wykazano, aby Minister Skarbu Państwa został uprzedzony przez pozwane Przedsiębiorstwo państwowe Polska Żegluga Morska o zamiarze zbycia udziałów w spółce. Powstał w ten sposób stan bezskuteczności zawieszony, zaś odmowa zgody, o czym świadczy wniesienie pozwu w niniejszej sprawie, powoduje skutek w postaci bezwzględnej nieważności sprzedaży udziałów *ex tunc*.

Na skutek skargi kasacyjnej pozwanego Polskiego Koncernu Naftowego Orlen S.A. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 11 października 2007 r., II CSK 312/07 uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. W uzasadnieniu podkreślił, że art. 46a u.p.p. nie określa następstw prawnych sprzedaży akcji lub udziałów bez uprzedzenia o tym organu założycielskiego i bez uzyskania jego zgody na taką transakcję. Skoro zaś przepis szczególny żadnej sankcji w takiej sytuacji nie przewiduje, znajduje zastosowanie norma ogólna art. 63 k.c., regulująca kwestię wyrażania zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej oraz skutków braku takiej zgody. Prowadzi to do wniosku, że gdy przedsiębiorstwo państwowe dokona czynności prawnej bez uprzedniego ubiegania się o zgodę organu założycielskiego, to czynność ta nie jest bezwzględnie nieważna, lecz tylko zawieszony są jej skutki prawne w okresie oczekiwania na decyzję organu założycielskiego. Zgodnie z art. 46a ust. 1 u.p.p., miesięczny termin oczekiwania biegnie on od dnia otrzymania zgłoszenia przez organ założycielski. Jeżeli w tym terminie organ założycielski odmówi udzielenia zgody, to jeszcze czynność prawna nie staje się nieważna, albowiem przedsiębiorstwo państwowe może zgłosić sprzeciw w trybie art. 63 u.p.p. i ostatecznie sprawę rozstrzyga sąd w prawomocnym orzeczeniu. Dopiero gdy sąd uzna sprzeciw za uzasadniony, należy przyjąć że czynność prawna jest bezwzględnie nieważna *ex tunc*. Sąd Najwyższy stwierdził następnie, że doręczenie organowi założycielskiemu pozwanego Przedsiębiorstwa Państwowego Polska Żegluga Morska protokołu

posiedzenia rady pracowniczej stanowiło zgłoszenie zamiaru dokonania tej czynności, o którym mowa w art. 46a ust. 1 u.p.p.

Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu apelacji powoda, wyrokiem z dnia 12 marca 2008 r. oddalił apelację oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego. W uzasadnieniu wyjaśnił, że jest związany wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy. Sąd Apelacyjny nie uwzględnił złożonego w toku postępowania apelacyjnego wniosku powoda o dopuszczenie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach innych spraw. Stwierdził bowiem, że wniosek ten jest spóźniony (art. 381 k.p.c.), a poza tym wskazane sprawy nie zakończyły się pomyślnym dla powoda wynikiem.

Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa w skardze kasacyjnej zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 231, art. 381 i art. 385 k.p.c., oraz prawa materialnego, mianowicie art. 46a ust. 1 i 1a u.p.p. w związku z art. 60 k.c., art. 61 k.c. i art. 32 u.p.p. oraz art. 63 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 46a ust. 1 u.p.p. nakłada na przedsiębiorstwo państwowe obowiązek zgłoszenia organowi założycielskiemu zamiaru dokonania czynności prawnej, mającej za przedmiot mienie przedsiębiorstwa zaliczone zgodnie z odrębnymi przepisami do rzeczowego lub finansowego majątku trwałego. Przepis ten, zgodnie z art. 46a ust. 1a, stosuje się również w wypadku zamiaru dokonania czynności prawnej polegającej na sprzedaży przez przedsiębiorstwo akcji lub udziałów, z wyjątkiem akcji spółek dopuszczonych do publicznego obrotu. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 października 2007 r., II CSK 312/07 wyjaśnił, po pierwsze, że naruszenie rozważanych przepisów nie powoduje sankcji nieważności czynności prawnej dokonanej przez przedsiębiorstwo państwowe. Nawiązał w ten sposób do poglądu wypowiedzianego w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2002 r., III CZP 15/02 (OSNC 2003, nr 1, poz. 6), zgodnie z którą zbycie przez przedsiębiorstwo państwowe udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością bez zawiadomienia o zamiarze dokonania transakcji organu założycielskiego, stwarza stan bezskuteczności zawieszonyj tej czynności prawnej (art. 63 § 1 k.c.). Po drugie, Sąd Najwyższy we wspomnianym wyroku uznał, że doręczenie organowi

założycielskiemu pozwanego Przedsiębiorstwa Państwowego Polska Żegluga Morska protokołu posiedzenia rady pracowniczej stanowiło zgłoszenie zamiaru dokonania tej czynności, o którym mowa w art. 46a ust. 1 u.p.p. Sąd Apelacyjny, ponownie rozpoznając sprawę, był związany tą wykładnią (art. 398²⁰ zdanie pierwsze k.p.c.). W konsekwencji podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 46a ust. 1 i 1a u.p.p. w związku z art. 60 k.c., art. 61 k.c. i art. 32 u.p.p. oraz art. 63 § 1 k.c. są niedopuszczalne (art. 398²⁰ zdanie drugie k.p.c.). Nie sposób poza tym zgodzić się z twierdzeniem skarżącej Prokuratorii Generalnej, że zgłoszenie o zamiarze dokonania czynności prawnej powinno zawierać *essentialia negotii* planowanej sprzedaży. Doświadczenie życiowe wskazuje bowiem na to, że elementy przedmiotowo istotne zamierzonej czynności prawnej będą uzgadniane przez strony w toku negocjacji.

Zarzut naruszenia art. 231 k.p.c., jako dotyczący ustalenia faktów i oceny dowodów, nie może być podniesiony w skardze kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.). Należy ponadto podkreślić, że zamieszczone w skardze kasacyjnej stanowisko, że to Minister Skarbu Państwa powinien otrzymać stosowne zgłoszenie, a nie „jakakolwiek osoba zatrudniona w Ministerstwie Skarbu Państwa”, jest oczywiście bezzasadne.

Zarzut naruszenia art. 381 k.p.c. jest bezzasadny, co przekonywająco wyjaśnił Sąd Apelacyjny, nie uwzględniając wniosku dowodowego zgłoszonego przez powoda.

W konsekwencji oczywiście bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 385 k.p.c. przez to, że Sąd Apelacyjny oddalił apelację.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.